

3. Онлайн-інтерв'ю із Максимом Шалигіним. *Особистий архів автора Р. Горбаченка*. Дніпро, 1 листопада 2023.
4. Сташевський А. Типові фактуро-формули в сучасній музиці для баяна українських композиторів: огляд та систематизація. *Культура України: зб. наук. праць Харківської державної академії культури*. 2021. Вип. 73. С. 65–71.

УДК 373.3.091:780.647.2

*Дарія ДЬОЛОГ,
Ростислав ЧВОРСЮК
(Дрогобич, Україна)*

БАЯННА ТВОРЧІСТЬ ДЛЯ ДІТЕЙ АДАЛЬБЕРТА СІЧА В КОНТЕКСТІ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЧАТКОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Розширення горизонтів українського репертуару учня-баяніста (акордеоніста) початкової мистецької освіти є нагальним та актуальним в реаліях сьогодення. Творчість українських композиторів стала пріоритетом щодо написання двох типових освітніх програм навчальної дисципліни «Музичний інструмент Баян» елементарного підрівня початкової мистецької освіти (2019) [5] та середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва початкового професійного спрямування (2021) [4].

Творчість для учня-баяніста відображена у доробку композиторів-корифеїв В. Власова, В. Подгорного, К. М'яскова, І. Яшкевича, В. Зубицького, М. Чембержі, А. Онуфрієнка, Е. Мантулева, М. Різоля, М. Корецького та ін. Варто відзначити компонування репертуарних збірників останніх років, серед яких: навчальні посібники «Баян відкриває світ музики» (2003), «Баян (готово-виборний) 1-3 класи» (2007, 2008, 2009), «Баян. Перша зустріч» (2008), «Баян. Азбука віртуоза» (2011) П. Серотюка; два випуски посібникового видання «Твори українських композиторів у класі акордеонно-баянного виконавства» А. Берези, В. Лебедева, Б. Нестеровича (2008, 2009); три випуски хрестоматійного видання «Нотарик: педагогічний репертуар учня-акордеоніста» Т. Жижук та А. Марценюка (2016, 2017) та ін. Се-

ред композиторів останніх років, музика яких розширяє горизонти дитячої баянно-акордеонної творчості вирізняються імена Я. Олексіва, В. Вірясової, А. Марценюка, І. Мись-ківа, В. Сороки, В. Салія, С. Соколик, Б. Гивеля, П. Штимака, В. Шлюбика та ін.

У цьому контексті, чітко простежується творчість багаторічного викладача-методиста Виноградівської дитячої мистецької школи імені Бели Бартока Закарпатської області **Адаль-берта Адальбертовича Січа**. Практикуючий музикант-педагог, пише музику виходячи із дидактично-практичної затребуваності чогось нового на тлі сталих традицій у виховному процесі мистецької особистості. Митець кожну п'єску експериментально перевіряє на своїх вихованцях, вивчаючи їхній смак та уподобання, тяжіння до певної стильової чи жанрової приналежності, схильності до відпрацювання технічно-виконавських прийомів чи простого викладу нотного матеріалу.

Такі творчі будні сприяють накопиченню репертуару, його опрацювання та підготовчий процес до майбутнього упорядкування в авторські нотні збірник, а відтак – посібникові видання. Перший авторський збірник датується 2021 р. під назвою «П'єси для баяна» [2], й постає підсумком багаторічного педагогічного досвіду роботи з учнями у класі баяна-акордеона. Збірник розділений на три частини, які доповнюють одна одну у сольному та ансамблевому музикуванні.

I ч. – Цикл п'єс для дітей молодшого шкільного віку «Дитячий майданчик». П'єси легкі по структурі та зручні за викладом («Веселі каруселі», «На гойдалках», «Цуценя», «Качалка», «Підружки»), цікаві за відпрацюванням певних штрихів та темпових співвідношень на початковому етапі навчання («Веселий м'ячик», «Наші матусі», «Чоловіча розмова», «Вечоріє»). Дидактичний репертуар доповнюють легкі п'єси «Граційна полечка», «Вальсик», «Кадриль», «Пінг-Понг», «З вітерцем», «Дзига». Художнім відображення карпатського колориту постає дитяча сюїта «Карпатські ескізи», у частинах «Карпатська полька», «Смерековий вальс», «Гуцулик», «Гуцулочка», «Різдвяний вальс». Закінчується I ч. ансамблевими композиціями «Весела перерва», «Шкільний вальсик», «Гармоніст».

II ч. – наповнена контрастами («Весела перерва», «Мелодія»), естрадними мотивами («Старе авто»), танцювальними елемен-

тами із частковою технічною різноманітністю («Вальс метеликів»), інструктивністю («В похід», «Жабенята»). Тема-тичним циклом постає Дитяча сюїта «Пори року», із частинами притаманними дитячому образному мисленню «На санчатах», «Весняний вальс», «Веселе літо», «Листя кружляє». Ансамблюву наповненість домінують твори «Суперечка» та «Всі за одного».

III ч. – цикл естрадних мініатюр з комбінованими штрихами у поєднанні із міховим тремоло («Не сумуй»), мюзетний Вальс «Пушинка» та свінг-джазова п'єска «Джентельмен» із циклу «Леді і джентельмен». Карпатський колорит ми вбачаємо у «Карпатській польці», а жанр фольклорної обробки в українській народній пісні «Ти ж мене підманула». Технічні мотиваційні звороти присутні у п'єсі «На галявині» та «Завзятий мачо», вальсову тематику продовжують Вальси «Христині» та «Перлинки». Фінальний акорд – твір для дуету «Гойдалки».

Наступний авторський збірник А. Січа «Легкі п'єси для баяна» (2022) [1] побудований на основі п'єс різних за змістом та художньою образністю. Дівоча грайливість у п'єсі «Красуня», проблиски джазового навіювання у «П'єсі в джазовому стилі», дитячі ігри у композиції «Сумна лялька», пейзажність у творі «Прогулянка у міському парку», фольклорна мотивація у обробках народних пісень «Коли м була мала, мала» та «Паде дощ». Твори концертного змісту розкривають ланку віртуозних компонувань (Вальс, «Ностальгія», «Драндулет») де дрібна техніка вплітається у репетиції та міхові прийоми гри.

Певною особливістю вирізняється Дитяча сюїта «Велика перерва». Загалом, дитяча тематика у пріоритеті композитора модифікується у цикли образно-художнього відображення дитячого сприйняття реальності через певні ігри. Аналогічні назви помічаємо у частинах: Гра «Класики», «Гра у футбол», Гра «Доганялки», Гра «Хованки». Саме через такі конструктивні ігри-частини, постає навчальний процес крізь призму мотивації до певної дії помноженої на конкретний результат (ритмічні елементи, штрихи, динаміка, відпрацювання гамоподібних пасажів, гра міхом, репетиції, тощо).

Продовжуючи попередню тематику, автором уніфіковано наступний цикл п'єс «Шкільні роки». Низка п'єс («Ранок в школу», Вальс «Класний керівник», «Непосиди», «Міс Школи», «Товариш»,

«Старий вчитель», «Святковий вальс») можна поєднати у сюїти (3-5 чч.), та виконувати як оригінальний твір великої форми. Ансамблеву тематику продовжують композиції «Листя кружляє» та «Зимова фантазія» на тему пісні Ф. Грубера «Тиха ніч».

Окремої уваги заслуговує методичне видання «Перші кроки маленького баяніста. Гра. Початок» 2023 року [3]. Мова іде про елементарний підрівень опанування грою на баяні-акордеоні дітей віком від 6 років. Запропонований процес навчання автором включає низку факторів (гра з показу, перший дотик, формування початкових навиків через гру та спів, гра *учень – викладач*, освоєння лівої клавіатури, відпрацювання вправ «Дражнилок» (співोगра), елементарна гра з нот із розпізнаванням певних нотних, звуковисотних, аплікатурних та словесних фабул).

Таким чином, окресливши баянний доробок учня початкової мистецької освіти на прикладі творчості Адальберта Січа варто підкреслити – творчість композитора розкриває вектори оригінальної музики для баяна у напрямках естради, джазу, фольклору, циклічності та авторської концепції сучасного процесу навчання та виховання юних музикантів.

Література:

1. Січ А. Легкі п'єси для баяна: реперт. зб. мист. шкіл. Виноградів, 2022. 78 с.
2. Січ А. П'єси для баяна: реперт. зб. для учнів мист. шкіл. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2021. 98 с.
3. Січ А. Перші кроки маленького баяніста. Гра. Початок. Виноградів, 2023. 57 с.
4. Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ БАЯН» середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва початкового професійного спрямування, інструментальні класи. Київ, 2021. 23 с.
5. Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «Музичний інструмент Баян» елементарного підрівня початкової мистецької освіти. Київ, 2019. 35 с.